

Inspel från det sekulära Skandinaviens guldfiskskål

Just före publiceringen av denna utgåva av *Theofilos* har även årets version av världskulturkartan från World Values Survey presenterats. Förändringarna är små jämfört med 2020 års version, men låt mig poängtera några centrala poänger. Detta diagram beskriver världens länder utifrån två variabler: graden av individualistiska och sekulära värderingar. Världens länder grupperar sig i kulturella kluster, där de protestantiska länderna i Nordeuropa hamnar ute i den sekulära individualismens hörn. De tre skandinaviska länderna ligger i sin tur längst ut i periferin i detta hörn, med Sverige som det allra mest utpräglade exemplet på samma filosofi.

Det ligger en paradox i att just de protestantiska länderna, med sitt lutherska arv av Skriften och Kristus allena, har genomgått en så stark sekularisering. De skandinaviska folkkyrkorna har visserligen fortfarande en stor del av befolkningen som medlemmar. Det område där dessa länder särskilt sticker ut i global jämförelse är i värderingar. Förklaringen till varför just Skandinavien och särskilt Sverige har gått så långt i sekulär individualism är komplex, och denna korta ledartext är inte platsen att slå fast orsakssamband. Det finns dock några slutsatser som kan lyftas fram utifrån budskapet i World Values Survey-diagrammet.

För det första: Varje kultur är ett slags guldfiskskål i vilken alla dess invånare dagligen simmar runt. Den som under lång tid vistas i samma kulturella miljö får svårt att göra en objektiv bedömning av den kontext man själv lever i. Därför

är det angeläget att då och då lämna sin egen skål och försöka betrakta sitt eget land och dess kultur från utsidan: Var befinner sig våra länder kulturellt och filosofiskt? Har samhället och våra värderingar legat stadigt eller förändrats jämfört med för 50, 100 eller 200 år sedan? Och hur relaterar just vår guldfiskskål till det stora globala beståndet av djurliv, växt- och vattenmiljöer? Den som endast simmar i det egna vattnet utan att någonsin reflektera över vilken färg det har går miste om såväl det historiska som det internationella perspektivet. Båda dessa behövs dock för att en vederhäftig kulturanalys och utvärdering av den egna kontexten ska kunna göras.

De svenska Socialdemokraternas förste statsminister Hjalmar Branting målade under sin sista partikongress upp en långsiktig målbild av en ny värld – ”en framtid som vi gamla icke få se, men som ni unga en dag skola stå mitt uppe uti, förvånande Eder över att världen någonsin kunnat vara annorlunda.” Ett sådant slutmål måste rimligen betraktas som den högsta formen av framgång för en radikal vision om samhällsomvandling – att nå det stadium där ett samhälles grundläggande filosofi blivit så grundmurad att få medborgare förmår tänka sig att tillvaron skulle kunna vara annorlunda.

Det är just en sådan djupgående förändring som Charles Taylor beskriver att Västerlandet har gått igenom. Där det för några sekler sedan betraktades som närmast otänkbart att föreställa sig tillvaron utan Gud står vi idag istället i ett samhälle där en sekulär livssyn framstår som helt självskrivnen i offentlig debatt. Taylor och

andra forskare, inklusive jeg själv, menar att detta knappast är en självklar konsekvens av samhällets modernisering. Snarare är det en följd av vissa kulturella, politiska och andra vägval som steg för steg har fört västvärlden – framför allt de skandinaviska länderna – över i den starkt sekulära kultur där den oberoende individen har övertagit Guds plats som tillvarons centrum.

En granskning av dessa idéförändringar är angelägen att göra för alla instanser i samhället – inte minst för kyrkan. Jesus beskriver i Bergspredikan att hans efterföljare ska vara jordens salt och världens ljus. Orden innebär att den kristna rörelsen förväntas utmärkas av ett *ammorlundaskap* – något som skiljer ut dem från

den omgivande kulturen. Jesus ställer den retoriska frågan: ”Men om saltet förlorar sin sälta, hur ska man då göra det salt igen?” I världens mest sekulära och individcentrerade kultur finns det all anledning för kristenheten att göra en välgrundad teologisk, filosofisk och historisk analys av den kultur vi står i. Först då kan vi göra en vederhäftig analys av kyrkans livsmiljö och av hur dess gemensamma uppdrag bäst ska utföras i just den kontext där vi alla lever och rör oss och är till.

Per Ewert

Direktor vid Claphaminstitutet
mail@perewert.se

I detta nummer ...

Velkommen til et nytt dobbeltnummer av *Theofilos*. Som vanlig kan vi by på et rikholdig og variert innhold.

I den innledende lederartikkelen får vi et innspill fra den skandinaviske sekularismens gullfiskskål. Her reflekterer Per Ewert over hvordan den sekulære individualismen på en særlig måte setter sitt preg på Sverige, Norge og Danmark og hva dette betyr for kristnes liv og vitnesbyrd.

De fem bidragene i *academia* representerer en betydelig bredde i tematikk og perspektiv. Først ut er Ståle Johannes Kristiansen med en teologisk analyse av kirkefedrenes språk i relasjon til gresk filosofi. Fernando Vasquez drøfter så hvorvidt det naturalistiske paradigmet fremgang er en utfordring for teisme. Videre undersøker Asle Jøssang forholdet mellom gudsåpenbaring og kultur i sin artikkel om meningsfull tro i sosiokulturell kontekst. I neste artikkel utforsker Live Danbolt Drange en by og en familie som på 1800-

tallet ble preget av Hans Nielsen Hauges virksomhet. Til slutt foretar Arne Helge Teigen en undersøkelse og vurdering av karismatisk-teologiske begrunnelser for at kristne kan gjøre undergjerninger som Jesus.

I 2023 er det 60 år siden C. S. Lewis døde. Dette markeres på Veritaskonferansen i oktober med temaet «Fornuft & fantasi. Arven etter C. S. Lewis». I tilknytning til konferansen blir det også et forskningssymposium. Hovedtaler på begge arrangementene er den kjente teologen og apologeten Alister E. McGrath fra Oxford. Vi har derfor invitert McGrath til å bidra i dette nummeret med en introduksjonsartikkel i *forum* om hva vi kan lære av C. S. Lewis som apologet.

De neste tre artiklene i *forum* har også temaer fra apologetikkens verden. I et lengre essay presenterer og drøfter Sebastian Ibstedt og David Kärnsmyr kalām-argumentet for Guds eksistens. Deretter følger to refleksjonsartikler, der